ISSN 2010-720X

ILIM HÁM JÁMIYET

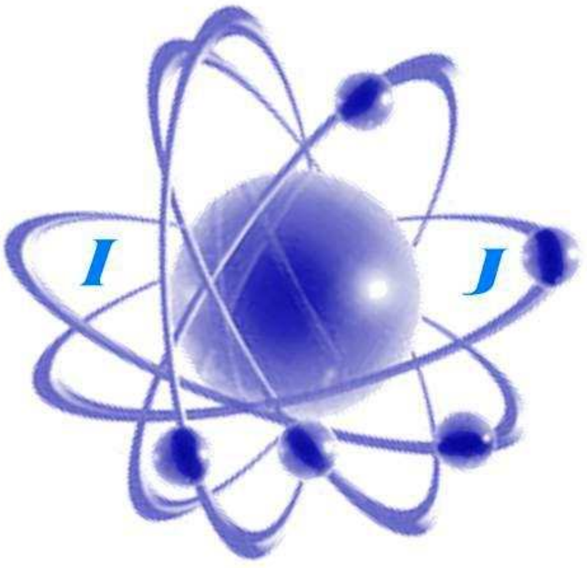

FAN VA JAMIYAT

2017 (№1)

мына «дым» сөзи қосылып мәнини еле де өткирлестирип берген. *Тойып секириў, арқа сүйеў* ҳәм *мисе тутпаў* фразеологизмлерин шайыр ҳәр бирин қосық қатарларына сай пухталық пенен пайдаланған.

Көркем сөз шебери өз шығармасында қаҳарманларының психологиялық ҳалатларын, ойын, руўхый жан дүньясын айқын ҳәм нәзик сүўретлеў ушын фразеологизмлерди мүмкин болғанынша сәйкесин таңлап алып қолланыўға ҳәрекет етеди [2:58]. И.Юсупов та өз шығармаларындағы сада, ҳақ нийетли, мийнеткеш қаҳарманды сүўретлеўде, олардың характерин ашып бериўде фразеологизмлерден орынлы пайдаланған.

Бар билгени аўзында,
Саўдырақ қарақалпағым.
«Беглигиңди бузба сен»
Дослық десе жулдыз таўып алғандай,
Халқымның ***ақ көкирегин*** сүйемен.
«Қарақалпақты көп мақтама көзимше»
Ал енди оның кең жазийра даладай,
Азаматлық ***кең пейилин*** сүйемен.
«Қарақалпақты көп мақтама көзимше»

И.Юсупов шығармаларында аўызеки сөйлеў тилине тән фразеологизмлерде де қаҳарман психологиясын ашып бериўде төмендеги қосық қатарларында берилген. Мысалы:

Домбықты үйдиңиз-аў дизеге шекем,
Оған қандай пәлек көгерер екен.
Әдепсиз Арыўхан нәмәҳрәм қатын,
Журтқа тийер сениң көп кесапатың.
Ал, әкеси отыр ***былш етпей бунда***,
Көрмедим бунындай арсыз әкени.
Болды, ҳәй саллақы, ***өш аўзыңды жап***
Ҳәй шақына сәлле ораған ешки,
Жалтырат өкшеңди, қуўың бул пести.
«Актрисаның ығбалы»
Аўзына келгенин сырттан сандалап,
Көзимше «қосығың - қатқан» деседи.
«Бурмалаўшыға»

Келтирилген мысаллардағы *домбықты үйиў, кесапаты тийиў, бети былш етпеў, аўзын жабыў, жалтырат өкшеңди- өкше көтериў* фразеологиялық сөз дизбеклери аўызеки сөйлеў тилине тән. Бул фразеологизмлер шығармада қаҳарман характерин ашып бериў, оқыўшының унамсыз қаҳарманға деген жек көриўшилигин күшейтиў мақсетинде көркем сөз шебери тәрепинен шеберлик пенен қолланылған.

Демек, қарақалпақ тилиндеги фразеологиялық сөз дизбеклери – ықшам, көркем етип қурылған сөз дизбеклери болып қалмастан, аз сөз бенен көп нәрсени түсиндиретуғын терең мәниге ийе, айтажақ ой-пикирди, түсиникти дәл беретуғын тил байлығы. Шайыр И.Юсупов өз шығармаларында қаҳарманлардың психологиялық халатларын сәўлелендириўде фразеологиялық сөз дизбеклерин контекттеги психологиялық ситуацияға сәйкес, дәл ҳәм анық шеберлик пенен таңлап алған ҳәм өзиниң стилине сай қолланған.

Әдебиятлар

1. Ефимов А.И. О языке художественных произведений. – Москва: 1954, - С.181-216
2. Қожахметова Х. Фразеологизмдердиң көркем әдебиетте қолданылыўы.-Алматы: 1972, 54,58-б.
3. Йўлдашов Б. Фразологик услубият асослари. –Самарқанд: 1999.
4. Бердимуратов Е. Ҳәзирги қарақалпрақ тили. Лексикология. -Нөкис: 1994, 136-137-б.
5. Айназарова Г. Қарақалпақ тилинде теңлес еки компонентли фразеологизмлердиң лексика-семантикалық ҳәм стильлик өзгешеликлери.-Нөкис: 2015, 37-б.
6. Юсупова Б. Қарақалпақ тилиниң фразеологиясы. –Ташкент: 2014.
7. Юсупова Б. Қарақалпақ тилинен айырым изертлеўлер. –Тошкент: 2016.
8. Қарақалпақ тил фразеологиясының актуаль мәселелери. -Нөкис: 2011.

РЕЗЮМЕ

Мақолада фразеологизмлар орқали қаҳрамоннинг ҳар ҳил психологик ҳолатларининг берилиши урганилган ва бу масала И.Юсупов ижоди мисолида ёритилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается способы передачи психологического состояния героев на примере фразеологизмов в произведениях И.Юсупова

SUMMARY

The article deals with analysing differcut types of psychologicat state through the phraseologisms on the material of the works of I.Ysupov

O‘ZBEK XALQI TURMUSH TARZI ASOSIDA SHAKLLANGAN FRAZEOLOGIZMLAR

E.Xujaniyazov – *filologia fanlari nomzodi, dotcent*
N.Sultanova - *2-bosqich magistranti*
Ajiniyaz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so’zlar: frazeologizm, turmush tarzi, erkin birikma, ma’no, uy- ro’zg’or, shakllanmoq, mantiq asosi.
Ключевые слова: фразеологизм, образ жизни, свободное словосочетание, смысл жизни, бытовой, формироваться, логическая основа.
Key words: phraseologism, way of living, free word combination, meaning of life, to form, logical basis.

Inson o’z ongli hayoti ibtidosidan boshlab mehnat bilan shug‘ullanib kelmoqda. Mehnat jarayonida esa ular xilma-xil ishlarni bajarib kelgan. Pirovardida, inson mehnat faoliyatida bajarilgan u yoki bu xatti-harakatlar kishilarda muayyan lisoniy assotsiatsiyalarnipaydo qiladi. Shu tufayli biror fikrni obrazli ifodalashga ehtiyoj seziladi. Ayni shu holat kishilarning kasb-koriga, uy-ro‘zg‘or tarziga aloqador bo’lgan frazeologizmlarning ham shakllanishiga sababchi bo‘lgan. Bunday frazeologizmlarning shakllanishiga quyidagi leksik-semantik guruhlarga oid voqelik bilan ifodalangan obrazli tushunchalar asos qilib olingan.

O‘zbek tilida yuzaga kelgan frazeologizmlarinng bir qismi ma’lum kasb-kor egalarining faoliyati bilan bog‘liqligini to‘plagan materiallarimiz tasdiqlaydi. Kasb-kor egalari muayyan ishlarini o‘ziga xos xatti-harakat bilan bajaradi. Ana shunday jarayon til egalarida xilma-xil assotsiatsiyalarni yuzaga keltiradi. Bu esa frazeologizmlarning shakllanishi uchun real sharoit yaratadi. Natijada, turli kasb-korga bog‘liq bo‘lgan voqelikni gavdalantirish asosida frazeologizmlar shakllanadi va ular tilning imkoniyati doirasiga o‘tadi.

Lisoniy jihatdan qaraladigan bo‘lsa, bunday frazeologizmlarning: 1. Mantiqiy asoslari erkin birikmalarga taaluqli bo’ladi; 2. Erkin birikmalardan ma’nolari nuqtai nazaridan farqlanadi; 3. Tarkibidagi leksemalar o‘z ma’no mustaqilligini to‘liq saqlamaydi; 4. Har birining asosida muayyan kasb-kordan olingan timsol yotadi; 5. Erkin birikma obraziga asoslanadigan umumlashma ma’no yuzaga keladi [1].

Shu nuqtai nazardan kelib chiqilganda, frazeologizmlarning turli kasb-korga bog‘liqligi jihatidan shakllanish xususiyatlarini o‘rganish ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Turli uy-ro‘zg‘or va kasb-korga bog‘liqligi jihatidan paydo bo‘lgan frazeologizmlaring quyidagicha guruhlarini ko’rsatish mumkin:

a) uy-ro‘zg‘or buyumlari asosida shakllangan frazeologizmlar.

Bu frazeologizmlar kundalik turmushda qo‘llanadigan uy-ro‘zg‘or buyumlari nomlarining mantiqiy asosidan kelib chikib umumlashadi va umumtil miqyosida voqe bo‘ladi. Shakllangan frazeologizmlar: a) birikmaga teng qurilishli bo’ladi po‘stagini qoqmoq, sovuniga kir yuvmaslik, yumshoq supurgi bo‘lmoq (varianti muloyim supurgi bo‘lmoq), chirog‘ini yoqib o‘tirmoq, chig‘irikdan o‘tmoq, ko‘rpa-yostiq qilib yotmoq, ko‘rpasiga qarab oyoq uzatmoq kabi fe’l frazeologizmlari bo‘ladi. Bu frazeologizmlarning uy-ro‘zg‘or buyumlari nomlarining mantiqiy asosidan kelib chiqilganligini quyidagi misollar ham tasdiqlaydi: *Hali ham soddasiz, Qo‘chqorov, shuncha chig‘iriqdan o‘tib ham pishmabsiz.* (Shuhrat). *Keyin boshini ikkita kilib qo‘ysam, dadasi bilan mening chirog‘imni yoqib o‘tirsa deyman, xolos deydi bechora.* (H.Nazir) [2] Keltirilgan *chirog‘ini yoqib o‘tirmoq* «vafot etgan kishining nomini abadiy qilmoq, uy yumushlarini davom ettirmoq, uyiga egalik qilmoq» kabi frazeologik ma’noning yuzaga kelishiga uy-ro‘zg‘orda qo‘llanadigan voqelikni obrazli gavdalantirishga sababchi bo‘ladi. Haqiqatdan, chiroqni yoqib o‘tirmoq deyilganda vafot etgan kishining xonadonida yana kimdir yashayotganligini, uning ishini davom ettiradigan kimdir mavjudligini bildiradi. *Men Toshkentga borib, uning chirog‘ini yoqib o‘tirishim kerak.* (M.Qorayev). Tilimizdagi po‘stagini qoqmoq frazeologizmining

mantiqiy asosi uy-ro‘zg‘or buyumlarining nomi va shu voqealini obrazli ifodalash asosida shakllanib, «ayovsiz tanqid qilmoq» ma’nosi yuzaga kelgan. Aslida po‘stak qoqmoq uy-ro‘zg‘or buyumi bo‘lmish po‘stakni chang-chungdan tozalashni nazarda tutiladi. So‘ngra, erkin bog‘lanmaning «po‘stakning chang-chungini tozalash» ma’nosi orqa planga o’tib, kishilarga nisbatan qo‘llanishi asosida yuzaga kelgan «ayovsiz tanqid qilmoq» ma’nosi birinchi planga chiqadi. Bu yangi ma’no komponentlarning umumiy yig‘indisidan kelib chiqmay, ular asosida yuzaga kelgan ustama, ko‘chma ma’no sifatida shakllanadi. Masalan: *Yoshligimdayoq «bu sening amring» deb qishloq imomining og‘zidan chiqishi bilan ro‘za tutmagan, namoz o‘qimagan, fitr ro‘za bermaganning po‘stagini qoqdim, qo‘li egrilarning ta’zirini berdim* (Shuhrat).

Uy-ro‘zg‘or buyumlari asosida shakllangan frazeologizmlar turli qurilishli bo‘ladi: «ichiga chiroq yoqilganday bo‘ldi», «ichiga chiroq yoqsa, yorimaydi», «kosasining tagi oqarmaydi», «mag‘zavasi chiqdi», «ola xurjun elkasiga tushdi» kabi gapga teng qurilishi fe’l frazeologizmlar shakllanadi: *Adash karvon boshini ming tomonga urdi ammo kosasining tagi oqarmadi.* (X.Sultonov). *-Men kambag‘aldan chiqqanman, pichoq o‘z sopisini kesmaydi, - debdi.* (Shuhrat). Yostig‘ini quritmoq birikmaga teng qurilishili frazeologizm ham uy-ro‘zg‘or buyumlari doirasida shakllanadi: *Sodiq shu mo‘ylovsifat qoshlarga qarab turib, o‘yga toldi: qo‘rboshiligida bu qoshlarning bir chimirilishi qanchadan-qancha odamning yostig‘ini quritgandir!* (Shuhrat).

Shuningdek, bir-ikki yaktakni ortiqroq yirtgan, besh-oltiga ko‘ylakni ortiqroq yirtgan, nomi ulug‘, surpasi quruq, pichoqqa ilinadigan, tarozi bosadigan, kurakda turmaydigan, yog‘ tushsa-yalagudek, yumaloq-yostiq qilib, ko‘zmi po‘stkaning yirtig‘imi?! boy bo‘lib boltasi yo‘q, gadoy bo‘lib xaltasi yo‘q kabi frazeologizmlar shu guruh asosida shakllanadi. Biroq bu xursandchilik uzoqqa bormadi. Bir kuni Zinger boy shayton aravaga minib «odam o‘ldirgan» degan kurakda turmaydigan gap chiqib qoldi. (A.Qahhor). Tagli-taxtli kuyov, albatta, uning so‘zini ikkita qilmas, farzand o‘rnini bosishi mumkin edi. Shu bois Azizani *yumaloq yostiq qilib uzatdi qo‘ydi.* (Shuhrat).

Keltirilgan misollardan mazkur guruhda turli leksik-grammatik guruhlarga tegishli frazeologizmlarning shakllanish darajasi bir xil emasligi ko‘rinib turibdi. Bunda ko‘proq fe’l frazeologizmlarning ko‘p shakllanganligi ko‘zga tashlanadi. Ammo shuni alohida qayd etish lozimki, bunday frazeologizmlarning nutqda qo‘llanish darajasi juda yuqoriligi bilan ajralib turadi.

b) pazandachilikka asoslanib shakllangan frazeologizmlar.

O‘zbek tilining leksik tarkibida pazandachilikka oid leksemalar o‘ziga xos o‘rnini egallaydi. Avvalo shuni qayd etish lozimki, pazandachilik bilan aloqador xilma-xil lisoniy assotsiatsiyalar shu kasb-kor egalarining ish jarayoni, qolaversa, ular tomonidan tayyorlangan taomlarning u yoki bu xususiyatlari muayyan obrazlarning shakllanishiga asos bo‘lgan. Mana shu obrazlilikka bog‘liq holda ko‘plab frazeologizmlar shakllangan. Masalan, zuvalasi pishiq frazeologizmi xamir qorish bilan bog‘liq voqelikning obrazli ifodalasi asosida shakllangan. Xamir qanchalik ko‘p qorilsa, ishlov berilsa, u shunchalik sifatli, xamirdan olingan zuvalalar esa pishiq bo‘ladi. Shu voqelik kishilarga nisbatan ishlatilib «a’zoyi badani chiniqqan» (O‘TIL) [4] kabi ko‘chma ma’no yuzaga keladi. Bunda ekrin bog‘lanmaga xos bo‘lgan ma’no konkretlikdan mavhumlikka siljish asosida frazeologik ma’no shakllanadi.

Keltirilgan dalillardan pazandachilikka bog‘liqligi jihatdan qator leksik-grammatik guruhga tegishli frazeologizmlar shakllanganligi ayon bo‘lmoqda. Shunisi ham borki, bu guruhda, asosan, birikmaga va gapga teng qurilishli fe’l frazeologizmlar shakllangan.

d) tibbiyotga bog‘liqligi jihatidan shakllangan frazeologizmlar.

To‘plangan materiallarga suyanib shuni qayd etamizki, muayyan nolisoniy omillar ta’sirida tibbiyot doirasida shakllangan frazeologizmlar ham ona tilimizda keng qo‘llanib kelmoqda. Bunday frazeologizmlarinng asosini tibbiyot jarayonidagi voqelikni ifodalovchi erkin bog‘lanmalar tashkil etadi. Aynan shu voqea tavsifini ifodalash ehtiyoji asosida qator frazeologizmlar shakllanadi. Masalan; sog‘ tishini sug‘urib olmoq frazeologizmi nutqda erkin bog‘lanma tarzda ham ishlatiladi. Bunda u og‘rigan tishni emas, balki og‘riq bermagan sog‘ tishni sugurib olish jarayonidagi voqelik bilan bog‘liq holatni ifoda etadi. Ana shu voqealikni obrazli gavdalantirish asosida «o‘ziga o‘zi tashvish orttirmoq» kabi frazeologik ma’no yuzaga keladi: -Sog‘ tishingizni sug‘urib oladilar. Bu yerda «xalq posbonlari» ishlaydi. Oliy ma’lumotli huquqshunoslar… (S.Soliyev) [3].

Misollar tahlilidan turli tillarda frazeologizmlarning mazmun planida xilma-xilliklar mavjudligi yaqqol ko’zga tashlanadi. Bu holat shu xalqlarning tabiiy yashash sharoitlari, madaniy va diniy an’analari va haqozo omillar bilan uzviy bog‘liqdir. Ayrim frazeologizmlarning shakllanishida ko‘p tillarda bir xil nomlarning qo‘llanishi shu xalqlarning yashash tarzlari, hayotiy tushunchalariga ham bog‘liq. Hamma xalqlarda ham vatan tuyg‘usi, uni sevish, ardoqlash hissi, ishyoqmaslarni yomon ko‘rish, qo‘rqoqlardan jirkanish his-tuyg‘usi bor. Bu kabi fiziologik holatlar, emotsional munosabatlarni ijobiy yoki salbiy jihatdan tilda zuhur etish ixcham va chuqur ma’noli frazeologizmlar orqali ifodalanadi va ular ana shunday ehtiyojlar asosida shakllanadi.

Adabiyotlar

1. Rahmatullayev Sh. O‘zbek tilinig frazeologik lug‘ati. –Toshkent: 1992.
2. Sodiqova M. Kratkiy uzbeksko-russkiy slovar ustoychivıx vırajeniy. Qisqacha ruscha-o‘zbekcha barqaror iboralar lug‘ati. –Toshkent: 1994.
3. Tursunov U., Muxtorov J., Rahmatullayev Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. –Toshkent: 1992.
4. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Беш жилдлик. 1-5-жилд. – Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2006, 2008.

РЕЗЮМЕ

Maqolada frazeologimlarning xalq turmush tarzi asosida paydo bo’lishi jarayonlari yoritilgan. Unda kasb- korga bog’liq frazeologizmlar shakllanishi haqida ma’lumotlar beriladi va ularning denotativ va ko’chma ma’nolari tahlilga tortiladi.

РЕЗЮМЕ

В статье освешаются вопросы формирования фразеологизмов отражающих образ жизни народа. В ней даются сведения о фразеологических сочетаниях, которые сформировались на почве профессий людей и анализируются их денотативное и переносное значения.

SUMMARY

The article is devoted to the issues of study of phraseological units expressing the people’s way of life. It contains the data about phraseological units expressing people’s professions. There have been analyzed their denotative and transferred meanings.

ҲӘЗИРГИ ҚАРАҚАЛПАҚ ТИЛИНДЕГИ ҚЫСҚАРҒАН АТЛЫҚЛАРДЫҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ АНАЛИЗИ

Р.А.Опаева – *ассистент оқытыўшы*

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: қисқартириб қўлланиш, қисқартма от, қўшма от, лингвистик таҳлил.
Ключевые слова: сокращённое использование, краткие существительные, сложные существительные, лингвистический анализ.
Key words:, shortenings, short nouns, compound nouns, linguistic analysis.

Сөзлерди қысқартып қолланыў усылы сөйлеўде пикирди тез жеткериўде жүдә қолайлы усыл болып, дүнья халықларының дерлик көпшилигинде сөзлерди қысқартып қолланыў жағдайларын көриўимизге болады. Тийкарынан, сөзлерди қысқартыў усылы көбинесе атлық сөз шақабына тән қубылыс болып табылады. Мәселен, рус тилинде даўыслы сеслердиң хызметин ашып бериўши мысаллар берилген. Мысалы: Самовар (сам+варить), Водопад (вода+падать), ледокол (лёд+колоть), языковед (язык+ведать), снегопад (снег+падать), вертолёт (вертикально+летать) ҳәм т.б. Сөзлерди буўынлық қысқартып бириктириўде көбинесе еки сөздиң қысқарыўынан жасалғанын көремиз деген менен халық аралық тиллердиң бири болған немец тилинде еки сөзден, үш сөзден, ҳәттеки, төрт түбир сөздиң қысқарып биригиўинен жасалған сөзлерди көриўимизге болады. Мәселен, немец тилинде [1] Schlafzimmer-спальня (еки сөзден), daskopfsteinplaster-булыжная мостовая (үш сөзден), der Schreibtischdrehstuhl-стул к письменному столу (төрт сөзден) ҳәм т.б.

Жумысқа байланыслы жазыўларды илажы болғанынша қысқартпай жазыў керек, қысқарған сөзлердиң тек қабыл етилген формаларынан пайдаланыў зәрүр [2].

M A Z M U N Í

BAS MAQALA

2017-jıl xalıq penen pikirlesiw hám insan mápleri jılı

Базарбаев Ж. Б. Журт басшымыздың халық пенен пикирлесиў бағдарламасы - ҳақыйқый халық сүйиўшилик 3

TÁBIYIY HÁM TEXNIKALIQ ILIMLER

Biologiya. Ekologiya Medicina.

Жумамуратов А., Жумамуратов М.А., Сыдиков И.М. Топырақтың элементлик қурамына мәдений егинлердиң тәсири 5

Fizika.Matematika. Informatika

Аламинов М.Х., Жалелов Р.М. Лаплас теңлемеси ушын қойылған шегаралық мәселени шекли айырмалы схема дүзиў усылы менен шешиў ... 6

Djumabaev N. Shegaralanǵan funkciyalardan paydalanıp teńsizliklerdi sheshiw usılları 8

JÁMIYETLIK HÁM EKONOMIKALÍQ ILIMLER

Tariyx

Абдуллаева Я., Абдуллаева А. Амир Темур ва Темурийлар даврида аёлларнинг ижтимоий мавқеи тарихшунослигидан 10

Бекжанова Б. Умыкание девушки в каракалпакском фольклоре 11

Ekonomika

Хожалепесов П. Елимизде макроэкономикалық турақлылықты тәмийинлеў 12

Умаров Е.К. Экономика Каракалпакстана – взгляд в будущее 14

TIL BILIMI HÁM ÁDEBIYATTANÍW

Til bilimi

Алламбергенова Г. И.Юсупов шығармаларында фразеологизмлер арқалы психологиялық ҳалаттың бериилиўи 16

Xujaniyazov E., Sultanova N. O'zbek xalqi turmush tarzi asosida shakllangan frazeologizmlar 17

Опаева Р.А. Ҳәзирги қарақалпақ тилиндеги қысқарған атлықлардың лингвистикалық анализи 18

Rzaeva R.K., Eshimbetova N. Different aspects of english idioms 20

Ádebiyattanıw

Давлетов Б. XIX әсир қарақалпақ әдебиятында тарийхый шығармалар 21

Машарипова Т.Ж. Публицистиканың жекке методлары 22

Назаров С.Х. "ФАУСТ" асари турли таржималари қиёсий таҳлили 25

Сариев С., Гайлиева О. Халқ достонларидаги бирламчи вариант масаласи 27

PEDAGOGIKA. PSIXOLOGIYA. METODIKA. PEDTEXNOLOGIYA

Abdijabbarova J. Baslawısh klass oqıwshılarınıń kitap penen islesiwinde muǵallim hám ata-ananıń ǵamqorlıǵı 29

Абдимуратова Н.П. Программа внеаудиторных занятий в педагогическом вузе – социально-культурная компетенция учителя английского языка 30

Абылова Г.Ж. Использование нотного редактора «Sibelius» для активизации и интесификации процесса обучения студентов музыкального направления 33

Авезимбетова А. Коммуникативные игры в обучении английскому языку 35

Айрапетова А.Г. Влияние современных технологий на снижение когнитивного статуса молодёжи, как фактор риска попадания в псевдонаучные оккультные организации 36

Айтимбетов М.З. Мустақиллик йилларида қорақалпоғистон умумий ўрта таълим мактаблари учун ўқитувчи кадрлар тайёрлаш жараёни 38

Алламбергенов Е.К. Жаслар санасында әдеп-икрам ҳәм ҳуқықый тәрбияны қәлиплестириўде көркем әдебияттың орны 40

Алламбергенова М., Зарипов Қ.О. Электрон ўқув курслари (ЭЎК)ни яратиш 42

Allayarov M. J., Joldasbaev P.M. Baslawísh klass oqíwshílarínda fizikalíq sapalardí rawajlandíríwda milliy oyínlardíń roli........ 43

Amirova G. Milliy o'z o'zini anglashning psixologik asoslarini o'rganish 45

Бекимбетова Г. Саламат бала тәрбиясында ертеклердиң әҳмийети 46

Джураев А.С. Олий таълим муассасалари раҳбар кадрларининг фаолиятига замонавий ёндошув 47

Jumaniyozova N., Yusupova Z. Kasbga xos me'yorlarning psixologik jixatlari 49

Елмуратова А.У. Тадбиркор аёл шахсининг индивидуал ва ижтимоий-психологик хусусиятлари 50

Хайдаров О. Ўқувчиларни касб-ҳунарга мақсадли йўналтириш механизмлари ("Мўйноқ" кичик саноат зонаси мисолида)........ 52

Хайдаров Р. Дене тәрбиясында баскетбол – спорт ойынының тәлим – тәрбиялық әҳмийети 53

Химматалиев Д.О. Фанлараро интеграция орқали техника олий таълим муассасаларида бўлажак касб таълими ўқитувчилари касбий компетентлигини шакллантириш 54

Xujaniyozova Z.O. Talabalarni internet tarmog`ida axborotlar bilan ishlash ko`nikmasini shakllantirishning pedagogik jihatlari 57

Ихласов У., Ихласов И. Прошедшее – обычное время и давнопрошедшее время в немецком и каракалпакском языках 58

Жумашева Г., Пердебаева М., Утемуратова Г. Балаларға қарақалпақ тилин үйретиўдиң өзине тән әҳмийети 59

Kamalov I.R., Kanatbayev S.S., Sayfullayeva G.I. Oliy ta'lim o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash - ta'limda sifat samaradorligiga erishishning asosiy vositasi 60

Қурбамуратова З. Кичик мактаб ёшидаги ўқувчиларининг психологик хусусиятлари 63

Магрупов А.М. Основные принципы и функции стратегического и функционального менеджмента образования 64

Назарова Б. Интернет как источник развития научно - творческих способностей молодёжи в процессе непрерывного образования 66

Нурышов Д., Искендеров Т. Педагогическая характеристика совершенствования физических способностей юных курашистов 67

Очилов Ш.Б. Буғланиш ва конденсация мавзусини ўқитишда экологик тушунчаларни шакллантириш 68

Рашидова Ф.М. Принципы и пути развития профессиональной компетентности преподавателя иностранных языков в соответствии с ГОС РУз 70

Сабирова Ч.А. Талабаларда ахлоқий – эстетик тарбияни ривожлантиришда кейс – стади технологиясидан фойдаланиш ("касбий этика" фанини ўрганиш мисолида) 72

Sadullaeva A.N. The influence of globalisation in foreign language teaching process 73

Сейтмуратов Қ. Жәдид ағартыўшылығы ҳәм театр 74

Тажетдинова С.М. Хор ҳәм хортаныў пәнин оқытыўды заманагөй педагогикалық технология ҳәм интерактив усыллар тийкарында шөлкемлестириў 76

Тажибаев С.С. 10-13 ёшли яккакурашчилар ҳаракат тайёргарликларининг хусусиятлари тўғрисидаги ахборотларни объективлаштириш (қиличбоз рапирачилар мисолида) 77

Турганов Б.К., Мадреймов Ф.М. Ўрта асрларда хоразм воҳасидаги таълим ва маърифатпарварлик 78

Тўхтахўжаев Х.Б. Таълим жараёнини индивидуаллаштиришнинг педагогик асослари 80

Уразбаева Д.А. Эмоция ҳақидаги назариялар психотерапевтик фаолиятнинг асоси эканлиги 81

Уразимова Т.В. Эстетикалық тәрбия жеке адамның қәлиплесиўиниң тийкары 83

Утебаев Т.Т. Из истории формирования педагогической науки в Каракалпакстане 84

Утепова Г.Б., Отенов Н.Т. Оиланинг демографик ривожланиши 86

Зиядуллаев Д.Ш., Зиёдуллаева Г.Э., Кутлимуратова Г.А. Жаҳоннинг очиқ ахборот ресурслари таҳлили 87

Юсупова Ф.З. Талабалар интеллектуал салоҳиятини оширишда мустақил таълим аҳамияти 89

USTAZLAR SHEJIRESI

Абдиназимов Ш.Н. Қарақалпақ тил билиминиң көрнекли ўәкили 92

Алламбергенов К., Алламуратов Ш., Балтабаев М. Көзге көринбес ҳайўанатлар дүньясын изертлеген алым 93

Recenziya

Пазылов А. Аўыр тәғдир сынаўлары ҳаққында мийнет 95